SHOIRA AXMEDOVA
SHOHSANAM DAVRONOVA

O‘ZBEK ADABIY TANQIDI JANRLARI

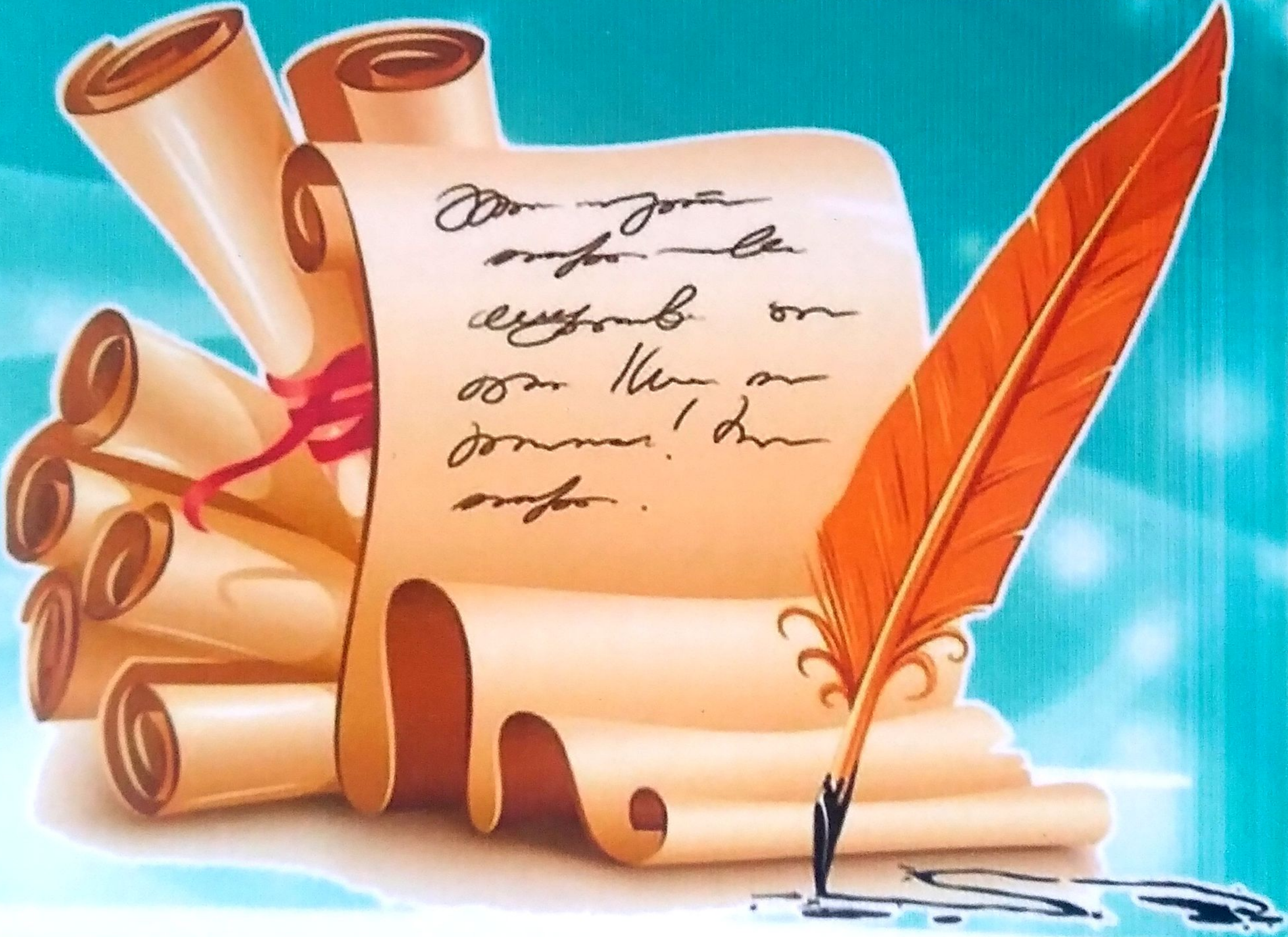

O`ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O`RTA MAXSUS TA`LIM VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

SHOIRA AXMEDOVA
SHOHSANAM DAVRONOVA

O`ZBEK ADABIY TANQIDI JANRLARI

O‘QUV QO‘LLANMA

MUHAMMAD POLIGRAF - 2022

KBK 83.3(5O')
UO`S 821.512.133.091 A 90

O‘quv qo‘llanmada o‘zbek adabiy tanqidchiligining janriy tarkibi tasnif etilib, taqriz, adabiy-tanqidiy maqola, adabiy portret, esse, adabiy-tanqidiy maktub, adabiy-tanqidiy suhbat kabi janrlar poetikasidan bahs yuritilgan. Har bir mavzu reja, mavzuni mustahkamlovchi savollar, tayanch tushunchalar va mustaqil o‘qish uchun tavsiya etilgan adabiyotlar ro‘yxati kabi metodik unsurlar bilan ta‘minlangan. Talabaga qulaylik tug‘dirish maqsadida qo‘llanmaning oxirida ilova tarzida har bir janrga oid namunalar ham berilgan.

O‘quv qo‘llanma universitetlar va pedagogika institutlari o‘zbek filologiyasi fakulteti filologiya va tillarni o‘qitish (o‘zbek) hamda o‘zbek tili va adabiyoti ta‘lim yo‘nalishi talabalari, magistrlar, tadqiqotchilar, o‘qituvchilar va barcha qiziquvchilarga mo‘ljallangan.

Ⓢ ISBN 978-9943-8424-9-6
Ⓢ Muhammad Poligraf - 2022
Ⓢ Duna poligraf xususiy korxonasi

KIRISH

Istiqlol tufayli o'zbek xalqining ijtimoiy-siyosiy va madaniy hayotida yuz bergan tub o'zgarishlar tabiiy ravishda adabiyotshunoslikning bir qismi bo'lgan adabiy tanqidga ham o'z ta'sirini ko'rsatdi. XX asr o'zbek adabiy tanqidchiligining boy va rang-barang, og'ir va murakkab, ayni vaqtda samarali izlanishlardan iborat tarixi o'zbek adabiyoti ilmi tizimida o'ziga xos o'rin tutadi. Ilg'or adabiy-estetik qarashlarni ifodalovchi adabiy tanqid mazmun va shakl jihatidan o'ziga xos ijod turidir. Tanqidning tabiati adabiy material, ijtimoiy rivojlanishning har bir davriga xos xususiyatga va tanqidchi mahoratiga bog'liq holda taraqqiy etadi, shunga bog'liq tanqidchilik janrlari ham o'zgarib boradi. Adabiy tanqid janrlari paydo bo'ladi (taqriz), yangilanadi (maqola), ba'zan esa bir-biriga o'tadi, sintezlashadi, yangi janrlarni yuzaga keltiradi. Adabiy tanqid janrlari har bir xalqning o'ziga xos adabiyoti bilan bog'liq holda rivojlanadi, taraqqiy etadi. Ularda badiiy asarga baho berish, uning adabiyot, adabiy jarayon va yozuvchi ijodidagi o'rnini belgilash asosiy mohiyat kasb etadi. Shunday ekan, adabiy tanqidchilik janrlari muayyan tizim shaklida barqaror bo'lib, uning tarkibiga kiruvchi har bir janrning o'z o'rni, vazifasi, o'ziga xos xususiyatlari mavjud.

O'zbek adabiy tanqidida janrlar tarkibi va tabiati, genezisi, ilmiy-nazariy va badiiy mohiyati, janriy xususiyatlari, tuzilishi va qurilishini, adabiyot rivojida, yozuvchi ijodi va uning taraqqiyoti, munaqqidlar ijodi, kitobxonlar dunyoqarashining shakllanishi, shuningdek, jamiyat estetik tafakkuri taraqqiyotida tutgan o'rni, boshqa janrlar bilan o'zaro munosabatini tadqiq etish muhim vazifalardan biridir. Mumtoz adabiyotshunoslik ildizlaridan o'sib chiqib, jahon adabiy ilmi ta'sirida shakllana borgan va o'z ichki qonuniyatlari asosida taraqqiy etgan adabiy tanqid janrlarini mufassal o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois adabiy tanqidning janriy taraqqiyotini ochib beruvchi, "O'zbek adabiy tanqidi tarixi" fanining nazariy qismlarini o'rganishga bag'ishlangan darslik va o'quv qo'llanmalar yaratish davr talabidir.

O'quv qo'llanmada o'zbek adabiy tanqidchiligining janriy tarkibi tasnif etilib, taqriz, adabiy-tanqidiy maqola, adabiy portret, esse, adabiy-tanqidiy maktub, adabiy-tanqidiy suhbat kabi janrlar poetikasi haqida

MUNDARIJA

Kirish---
1- O‘zbek adabiy tanqidi tabiati -- 3
2- O‘zbek adabiy tanqidchiligi janrlarining tasnifi------------------------ 5
3- Taqriz janri--- 17
4- 5- Adabiy-tanqidiy maqola --- 22
6-7- Adabiy portret janri--- 31
8- Esse janri--- 43
9- Adabiy-tanqidiy maktub janri -- 67
10- Adabiy-tanqidiy suhbat--- 79
11-Adabiy-tanqidiy bahs janri--- -109
12-13- Hozirgi adabiy jarayonda adabiy tanqid janrlarining o‘rni------- 121
14-15- Adabiy tanqid janrlari rivojida munaqqidning o‘rni------------- 131
TEST-- -146
Ilovalar-- -166
--174

O`ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O`RTA MAXSUS TA`LIM VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

SHOIRA AXMEDOVA
SHOHSANAM DAVRONOVA

O`ZBEK ADABIY TANQIDI JANRLARI

O`zbekiston Respublikasi oliy va o`rta ta`lim vazirligining 2022 yil, 9 sentyabrdagi 233-buyrug`iga asosan universitetlarning 5220100 – filologiya va tillarni o'qitish (o'zbek), pedagogika institutlarining – o'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi talabalari uchun tavsiya etilgan

O'QUV QO'LLANMA

" MUHAMMAD POLIGRAF " nashriyoti
Litsenziya AI № 05, 9 sentyabr 2022.
2022 yil 10 sentyabrga bosishga ruxsat etildi.
Bichimi 60x90, TIMES TAD garniturasi, 13-shartli bosma taboq.
18,02 nashr bosma tamog`i, soni 100 nusxa.
Duna poligraf bosmaxonasida chop etildi.
Manzil: Buxoro shahar Mustaqillik ko`chasi 28 uy
E-mail: ya.duna2012@yandex.ru duna_poligraf@bk.ru

ISBN 978-9943-8424-9-6
KBK 83.3(5O')
UO`S 821.512.133.091 A 90